

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ

PAŽYMA

**DĖL SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ ĮSTATYMO NR. I-1367 2, 10, 11, 15¹, 39 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 46¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO, SVEIKATOS SISTEMOS
ĮSTATYMO NR. I-552 2 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 12¹
STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTŲ (TAP-21-1738(2) – 1740(2); TAIS NR.: 21-30414(3))**

Nr. NV-122

Vilnius

Projektų rengėjas: Sveikatos apsaugos ministerija (toliau-SAM).

Projektų tikslas: užtikrinti, kad visi Lietuvos gyventojai gautų kokybiškas, saugias ir prieinamas asmens sveikatos priežiūros paslaugas.

Dabartinė situacija: Lietuvos sveikatos priežiūros sistemoje būtini pokyčiai: kiekybiškai daug ligoninių, daug apsilankymų pas gydytojus, bet pagal gyventojų sveikatos rodiklius nuo kitų ES valstybių (didelis mirtingumas, trumpesnė gyvenimo trukmė ir kt.) ženkliai atsiliekame. Gyventojai linkę naudotis stacionarinėmis paslaugomis ir per mažai ambulatorinėmis. Esama sveikatos priežiūros sistema neveikia taip, kaip turėtų veikti dėl šių priežasčių: per ilgą laiką nepakitusių vadybos sprendimų, pasikeitusio žmonių gyvenimo būdo ir demografinės padėties.

Taip pat Europos Taryba 2020 m. rekomendacijose Lietuvai akcentavo, kad būtina sutelkti išteklius, kurių reikia dabartinei krizei įveikti ir savo sveikatos atsparumui ateityje padidinti nepamirštant sveikatos prieinamumo, efektyvumo ir kokybės gerinimo iššūkių. Pandemijos metu kilęs papildomas spaudimas sveikatos sistemai dar labiau išryškino struktūrinius iššūkius, ypač susijusius su sveikatos paslaugų kokybės ir prieinamumo užtikrinimu. Atsirado būtinybė sutelkti turimus išteklius, kurių reikia dabartinei krizei įveikti ir sveikatos sistemos atsparumui ateityje padidinti. Ankstesnė planavimo sistema yra nulėmusi, kad esminių (ypač viešųjų) paslaugų teikėjų tinklas Lietuvoje yra pakankamai tankus ir dažnai vadinamas pertekline infrastruktūra. Todėl yra būtina ne tik užtikrinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir pasiekiamumą, bet ir optimizuoti tam tikrų sveikatos priežiūros paslaugų tinklą, gerinant paslaugų kokybę. Viena esminių sąlygų, kad tai vyktų - įgalinti savivaldybių ir kitų paslaugų teikėjų regioninį bendradarbiavimą, taip užtikrinant pakankamą kokybiškų sveikatos paslaugų prieinamumą visiems Lietuvos gyventojams, nesvarbu, kur jie gyvena, ir skatinti naujos kartos kompleksinių, bendruomeninių paslaugų atsiradimą.

Susiduriama su šiomis esminėmis sveikatos sistemos problemomis ir iššūkiais:

- Lietuvos gyventojų sveikatos rodikliai smarkiai atsilieka nuo ES - *gydymo priemonėmis išvengiamo mirtingumo rodikliai ženkliai viršija ES vidurkį* (2017 m. standartizuotas mirtingumo rodiklis 100 000 gyventojų siekė 184, lyginant su ES vidurkiu – 108), (vyrų 267, moterų 127);
- *neefektyvi pirminė sveikatos priežiūra*: hospitalizavimo atvejų, kurių galima išvengti, dalis Lietuvoje (21,1 atvejų 1 tūkst. gyventojų 2020 m.) yra viena didžiausių tarp ES šalių, stokojama asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų integracijos savivaldybėse;
- pernelyg didelis šeimos gydytojų darbo krūvis, nepakankama šeimos gydytojo ir pirminio lygio gydytojo psichiatro komandos sudėtis, netinkamas funkcijų pasiskirstymas, atvejo vadybos stoka, nepakankama integracija su visuomenės sveikatos priežiūros bei socialinės priežiūros paslaugomis;
- *tankus asmens sveikatos priežiūros paslaugų tinklas su pertekline infrastruktūra* - tinklas pagal bendrą ligoninių lovų skaičių, tenkantį 100 000 gyventojų, yra vienas neefektyviausių tarp ES 27 šalių ir beveik 18 proc. viršija šių lovų vidurkį ES 27 šalyse;

- *netolygus aktyviojo gydymo lovų užimtumas ligoninėse*: nors vidutinis aktyviojo gydymo lovų užimtumas (2018 m.) Lietuvoje yra artimas ES vidurkiui (77 proc.) ir sudaro apie 75 proc. metinio dienu skaičiaus (arba 274 dienas per metus), tačiau net 28 ligoninėse (60 proc.) jis nesiekė Lietuvos vidurkio;

- ribotas ir netolygus specializuotos pagalbos prieinamumas;
- ribota inovacijų plėtra;
- sistemos negebėjimas prisitaikyti prie grėsmių, krizių, neigiamų demografinių pokyčių.

Šiuo metu įstatymuose nustatyta, kad Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos (toliau – LNSS) įstaigų minimalius išdėstymo ir struktūros reikalavimus bei paslaugų poreikį nustato SAM kartu su Valstybine ligonių kasa. Problema, kad šios nuostatos dėl įstaigų išdėstymo gali būti taikomos tik SAM, bet ne savivaldybių pavaldumo stacionarines paslaugas teikiančioms įstaigoms, todėl sveikatos sistema negali lanksčiai reaguoti į besikeičiančias sąlygas, demografines tendencijas, grėsmes ir krizes. Nenustatyti kriterijai, pagal kuriuos būtų nustatomi minimalūs struktūros reikalavimai. Asmens sveikatos priežiūros viešųjų įstaigų nomenklatūroje nėra tokios nomenklatūros įstaigos, kuri galėtų teikti integruotas pirminio ir antrinio sveikatos priežiūros lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas. Skirtingos nomenklatūros įstaigos gali integruoti tik to paties sveikatos priežiūros paslaugų lygmens įstaigų teikiamas paslaugas. Sveikatos sistemos teisės aktuose nėra reglamentuoti galimi asmens sveikatos priežiūros įstaigų sutartiniai bendradarbiavimo principai ir sąlygos, taip pat nenumatyta galimybė atitinkamas paslaugas teikti teritoriniu (regioniniu) ir klasteriniu principu.

Projektų esmė: Sveikatos priežiūros įstaigų ir Sveikatos sistemos įstatymų projektuose siūlomi šie pakeitimai:

- apibrėžiamos *aktyviojo gydymo asmens sveikatos priežiūros paslaugos* (toliau – SAGP) t. y. stacionarinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos, teikiamos pacientams dėl ūmios ligos, lėtinės ligos paūmėjimo ar sužalojimo, kai reikalingas ištyrimas ir (ar) aktyvus medikamentinis ir (ar) chirurginis gydymas, kurios gali būti atliekamos tik stacionare;

- formuojamas Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos antrinio lygio įstaigų – aktyvaus gydymo ligoninių, tinklas: siūloma, kad Vyriausybė nustatytų *SAGP teikiančių įstaigų išdėstymo planą* (ne trumpesniam nei 5 metų laikotarpiui), pagal šiuos kriterijus: *geografinį* stacionarinių aktyviojo gydymo asmens sveikatos priežiūros paslaugų *prieinamumą pacientams*, šių paslaugų *daugiaprofiliškumą* bei *kokybę* ir *skubiosios pagalbos užtikrinimą visą parą*. Taip pat Vyriausybė tvirtintų šių kriterijų konkrečias reikšmes;

- nustatoma, kad *jei ASPĮ neatitiks nurodytų kriterijų, ji galės* jungtis prie kitos kriterijus atitinkančios SAGP įstaigos, tapti savivaldybės sveikatos centru ar nieko nekeisti (nepriklausyti tinklui);

- SAM įpareigojama nustatyti *minimalius privalomai teikiamų asmens sveikatos priežiūros paslaugų sąrašus (bazinį paslaugų paketą)* visų LNSS lygių ir lygmenų (savivaldybės, valstybės, mišraus; pirminio, antrinio tretinio; rajono, regiono, respublikos) įstaigoms;

- nustatoma, kad SAGP teikiančiose įstaigose, kuriose nėra teikiamas minimalus privalomai teikiamų asmens sveikatos priežiūros paslaugų sąrašas, jų teikimas savivaldybės gyventojams būtų užtikrinamas regioninės funkcinės sveikatos priežiūros būdu;

- įteisinama nauja asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo forma – *regioninė funkcinė sveikatos priežiūra*, t. y. asmens sveikatos priežiūros paslaugos, teikiamos teritorijoje, nustatytoje nepaisant administracinių apskričių ir savivaldybių ribų, bendradarbiaujant toje teritorijoje esančioms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms ir savivaldybėms. Nesant SAGP paslaugų tam tikroje savivaldybėje, jų teikimas gyventojams būtų užtikrinamas regioninės funkcinės sveikatos priežiūros būdu, taip užtikrinant atitinkamų paslaugų teikimo tolygumą teritoriniu (regioniniu) principu;

- sveikatos apsaugos ministras įpareigojamas nustatyti įstaigų priskyrimą atitinkamos regioninės funkcinės sveikatos priežiūros teikimui ir regioninės funkcinės sveikatos priežiūros organizavimo tvarką, įtvirtinti prievolę įstaigoms ir jų savininkams bendradarbiauti ir taip užtikrinti visų paslaugų prieinamumą pacientams;

- įtvirtinamas naujas įstaigų savivaldybėje nomenklatūros subjektas – sveikatos centras, kuris gali būti: atskiras juridinis asmuo arba veikti bendradarbiavimo sutarčių pagrindu. Sveikatos centre bus integruota

visuomenės sveikatos veikla, ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugos, skubi medicinos pagalba, dienos paslaugos, vidaus ligų stacionarinės paslaugos bei ilgalaikė priežiūra. Sveikatos centras bus viena iš savivaldybių sveikatos priežiūros įstaigų nomenklatūroje esančių įstaigų, kurios tikslas – kartu su savivaldybės gydytoju koordinuoti paslaugų teikimą savivaldybės teritorijoje ir rūpintis, kad paslaugų kokybė ir prieinamumas gyventojams gerėtų;

- numatyti būdai, kaip savivaldybių tarybos galėtų organizuoti asmens sveikatos priežiūros paslaugas savivaldybėje (tinklo formavimas numatomas savanorišku būdu). Pvz. ambulatorijos, psichikos sveikatos centrai, šeimos gydytojų centrai, greitosios medicinos pagalbos stotys ir palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninės galės teikti paslaugas kaip atskiri juridiniai asmenys arba kaip pirminės sveikatos priežiūros centro ar poliklinikos. Kitas variantas, kad visos nomenklatūroje išvardintos įstaigos galės būti kaip sveikatos centro padaliniai (filialai). Dėl savivaldybės sveikatos centro steigimo savivaldybės spęstų pačios (neplanuojamas joks privalomas savivaldybių sveikatos centrų steigimas);

- *atsisakoma medicininės reabilitacijos ir sanatorinio gydymo įstaigų bei specializuotų ligoninių, medicininės reabilitacijos ir sanatorinio gydymo įstaigų* LNSS savivaldybių ir valstybės asmens sveikatos priežiūros viešųjų įstaigų nomenklatūroje, remiantis principu, kad monoligoninės integruojamos į kompetencijų centrus;

- *reglamentuojamas asmens sveikatos priežiūros įstaigų bendradarbiavimas sutartiniu pagrindu:* nurodoma galimybė paslaugas teikti per įstaigų bendradarbiavimo sutartis su kitomis atitinkamas paslaugas galinčiomis suteikti sveikatos priežiūros įstaigomis. Paslaugų bendradarbiavimo sutarčių pavyzdines formas tvirtins sveikatos apsaugos ministras;

- įteisinama galimybė bendradarbiavimo sutartis sudaryti su visais paslaugų teikėjais, *nepriklausomai nuo nuosavybės ar pavaldumo formos* (siekiama užtikrinti privačių asmens sveikatos priežiūros įstaigų nediskriminavimą).

Nauda: Pagrindinis reformos principas yra sveikatos priežiūros paslaugas teikti žymiai didesnėmis ambulatorinės ir žymiai mažesnėmis stacionarinės pagalbos apimtimis. Savivaldybės sveikatos centre, kuriame bus integruota pirminė ir specializuota ambulatorinė asmens sveikatos priežiūra su dienos stacionaru, ilgalaikės priežiūros padaliniais bei terapinėmis lovomis (esant poreikiui), teiks gyventojams būtiniausių kokybiškų asmens sveikatos priežiūros paslaugų paketą. Pagerės šeimos gydytojo paslaugų prieinamumas, kadangi centre kartu su juo bus, pasitelkta šeimos gydytojo komanda, kuri atliks „ne medicininius“ darbus, tokiu būdu šeimos gydytojas galės daugiau laiko skirti klinikiniam darbui. Centre bus galima efektyviau teikti paslaugas iš stacionaro išrašytiems pacientams, pagerinti lėtinių ligų valdymą ir laiku daryti intervencijas, siekiant sumažinti stacionarinio gydymo poreikį. Pažymėtina, kad Centre bus integruota asmens ir visuomenės sveikatos priežiūra, sudarant sąlygas gerinti sveikatinimo veiklas, savivaldybės gyventojų sveikatos būklės stebėseną, sveikatos mokymą ir kitas veiklas, kurios skatina asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą kuo ankstyvesnėse ligų stadijose. Integravus pirminės, specializuotos asmens sveikatos priežiūros paslaugų bei ilgalaikės priežiūros teikimą, ir įdiegus pažangius paslaugų teikimo metodus (atvejo vadyba, vieno langelio principas, „žali koridoriai“), pagerės paslaugų prieinamumas, daugiau sveikatos problemų bus išspręsta vietoje, pacientui įprastoje socialinėje aplinkoje. Į kitus regionus pacientai turės vykti tik dėl labai specializuotų, sudėtingų paslaugų.

Planuojamas šis paslaugų pasiskirstymo modelis: skubiai pagalbai kuriami klasteriai (insulto, infarkto, traumų, perinatologijos), į kuriuos tiesiai su GMP ir ne trumpiau, kaip per auksinę valandą būtų gabenami ir patektų tie, kam tokia pagalba yra būtina, o sudėtingesnė planinė pagalba (nesudėtinga būtų suteikiama rajonuose), be didelių eilių per „žalius koridorius“ atskiroms ligoms regionuose.

Reformos dėmesys bus nukreiptas ne į gydymo įstaigų poreikius, o gyventojų poreikius – gauti įvairesnio spektro paslaugas – dienos paslaugas, dienos chirurgijos, ambulatorines, kurioms bus reikalingas kitoks savivaldos ar gydymo įstaigų vadovų požiūris įgyvendinant pokyčius.

Įgyvendinimas, finansai: Tinklo pertvarkai suplanuota 710,9 mln. eurų Europos Sąjungos ir valstybės biudžeto lėšų.

Kadangi kai kurios savivaldybės nebeteiks kai kurių stacionariųjų paslaugų ir bus reikalinga pavėžėjimo paslauga į kitos savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigą, numatoma, kad kasmet bus reikalingos papildomos 1,8 mln. eurų lėšos šiai paslaugai užtikrinti.

Planuojama, kad tinklo pertvarka palies visas 60 savivaldybių. Numatomas įgyvendinimo terminas 5 metai.

Atitikties Vyriausybės programai: įgyvendina Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 4.2.7 veiksmą „priimti Vyriausybės sprendimą dėl kompetencijos centrų ir regioninio bendradarbiavimo modeliu pagrįsto ASPI tinklo sukūrimo ir reglamentavimo (esamų teisės aktų pakeitimo), atsižvelgiant į demografinių pokyčių nulemtų paslaugų poreikio vertinimą ir viešųjų konsultacijų su socialiniais partneriais rezultatus“.

Derinimas: Projektai derinti su Teisingumo ministerija, Finansų ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Valstybinė ligonių kasa, Konkurencijos taryba, Lietuvos privačių sveikatos priežiūros įstaigų asociacija, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos gydytojų vadovų sąjunga, Lietuvos ligoninių asociacija, Lietuvos rajonų ligoninių asociacija. Pastabos, į kurias neatsižvelgta, argumentuotos derinimo pažymoje (pagrindinės pastabos buvo dėl privačių įstaigų nediskriminavimo, dėl poveikio vertinimo įvairioms sritims (pateiktas), dėl įstatymuose įteisintų nuostatų praktinio įgyvendinimo, dėl įstaigų steigėjų dalyvavimo optimizavimo procese ir kt.). Nesuderintoms pastaboms aptarti buvo organizuotas suinteresuotų institucijų pasitarimas. Taip pat projektai pristatyti visuomenei konferencijose regionuose, vyko viešosios diskusijos savivaldybėse. Surengta virš 90 aptarimų.

Projektai patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas, aiškinamasis raštas patikslintas atsižvelgiant į Vyriausybės kanceliarijoje vykusio pasitarimo metu pateiktas pastabas ir papildytas šia informacija nurodytos priemonės, kaip bus užtikrinta paslaugų kokybė ir prieinamumas, nurodyta tinklo pertvarkos nauda pacientams, dėl pavėžėjimo paslaugų problemos sprendimo pateiktas protokolinis sprendimo projektas, kuriuo įpareigojama SAM kartu su SADM, FM, VRM ir Lietuvos savivaldybių asociacija iki 2022 m. kovo 31 d. parengti ir pateikti Vyriausybei pasiūlymus, pateikta informacija, kaip bus vykdomas laukimo eilių monitoravimas, nurodytos reikalingos papildomos lėšos tinklo įgyvendinimui, nurodyti rodikliai, kurių stebėseną bus vykdoma ir kt.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlytume projektus svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje.

Patarėja

Aurelija Urbonienė